

priliki je gosp. Lasnik priporočal sadno drevje mazati s slanino (špehom), kar so tudi že „Novice“ svetovale, gosp. fajmošter Majnik pa, naj se leskove šibice vtaknejo okoli drevesa; leskovice odženo zajca.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarska skušnja.

* Telice ali junčke? Ako pustiš k biku kravo, kadar se počne ali kadar se jenja goniti, dobiš telico; ako pa želiš dobiti junčka, pripusti jo tadaj, kadar se najbolj goni. Tako je skušal švicarski gospodar Kornaz po napotku gosp. Thury-a, profesorja v Ginevri.

Gosp. List.

O goveji kugi na dalje.

Po naznanilu kr. namestništva zagrebškega od 29. nov. je bila kuga v 6 krajih zagrebške, v 8 krajih požeške in v 2 krajih križevske županije. V reški županiji je popolnoma potihnila. V vsem skupaj je Hrvaška zgubila dosihmal 4318 goved.

Na Kranjskem je zopet precej mirno s kugo, tako tudi na Štajarskem.

Slovstvene stvari.

Nektere opombe.

Spisal Poženčan.

1.

Da bi gosp. Vrdelski po svoji v 42. listu „Novic“ tega leta izročeni želji laglje svoje mnenje podpiral in potrjeval, mu želim z eno opombo pomoči. Loje, fem. plur. (od liti kakor loj) se zove na Pivki vsak kraj, kjer voda iz tal lije, kar se ondot ob nekterih časih sémtertjè vidi. V nekterih krajih je prejšnji dan suho, kakor bi ne bila ondot nikoli kaka vodica tekla, drugi dan pa ondot na celem iz tal silna reka buha. Če so pri koroških Lojbah kake take loje (ali viri), je mogoče, da so po njih ime dobile, in da je črka **b** izobrazivna, kakor v služba, gnjiloba od služiti, gnjiti. Toda pri krajnskih imenih Ljube (Laibach), Ljubija se le **u** kaže v **ai** zmenjen; Krajnec ne vé o Lojbah; koroške Lojbe ali (Ljubiče?) cikajo pa li tudi po korenini „ljub“. Morda so Korošci bodi si nemški ali slovenski iz Ljub (Ljube) napravili Lojbe, kakor so iz „Ljubêlj-a“ naredili Lojbel. Te dni sem pa iz gotovega vira zvedil, da se Lojbe (pri Plibrci) po slovenski imenujejo Lj'buče ali Libuče. Zato bo v zgornjem obziru zlasti na etimologiji tega imena ležeče.

2.

Pesem „Stari Krajnec“ sem leta 1834 v obloški okolici zložil, pa veliko daljšo kot je sploh znana. „Novice“ so po svojem okusu mnogo iz nje opustile. Od leta 1823 sem večkrat skušal kako pesem skovati; svojega imena tujim pesmam nisem podpisoval. Če sem narodne pesmi zapisoval, sem pristavil, da so narodne.

3.

Sora, ime majhine reke, pride od sor, -a, -o (po nemški glänzend weiss, po lat. candidus). Od sor je dalje sora, bela krava ali svetlobela pasa, sorij, bel vol, soraka ali skrajšano sraka (die Elster), surka ali sorka, nekdaž belo oblačilo Belih Hrvatov in Krajncev, osorno gledati (glänzend, funkeld schauen), kakor gledajo serditi ali osorni ljudje. Sovra v zgornjem pomenu je popačeno zgovarjanje, kakor kovs ali kavs namesti kos. Nekoga sem pobaral: „Imaš li

kake tiče?“ Odgovoril mi je: „kavse imam, kavse.“ Mislil sem si, kavsi so vsi tiči, ki kavšajo. Nekdo, ki naji je poslušal, se je nasmejaval rekoč: „Ta hoče kose reči.“ Vode imajo pogostoma po barvi imena, na priliko: Bela, Črna, Mura, Laba. Sovra ali sora pri vozu utegne iz so in vreti (= zavirati, zavreti) sestavljeno biti.

4.

Solnce je po Vodnikovi in ruski slovnici in po rabi med ljudstvom našim v edinem številu srednjega, v množnem pa možkega spola. Rodivni padež je v množnem številu solncev ne pa solnc.

5.

Da pišemo trd, smrt itd. je prav. Dolzega e pa sam ne domesti; zato je pisati vérjem, bérsa. V tem obziru se včasih pomote pokažejo (tiskarne. Vred.)

6.

„Naprejeva“ pisava je vredna splošnega posnemanja, vendar se mi besedica pre v nji tuja zdi. Francoz dé: „pres l' eglise, pres de 12.000, to je, „zraven cerkve, blizo (beihnahe, ungefähr) 12.000.“ Mogoče, da je v slovenščini pre utrjeno; meni ni znano. V krajnski slovenščini se dalje razodeva dvojica slovnica; vindiška in limigantska; po eni se ravnaajo krajnski Gorenci in Korošci, po drugi pa krajnski Dolenci in Štajarci.

7.

„Pratika“ je hvale vredna, pa ne v vsem. V nji ni dovolj opomnjenega o slovenskih in Slovencem posebno važnih ali znanih svetnikov. V nje ni sv. Valentina 7. prosenca, ne sv. Jeme, ne sv. Klemena itd. Sv. Sikst I. je menda zavolj predosliške prifarne cerkve v njej 6. aprila; toda ta cerkev ni posvečena na čast sv. Sikstu I., ampak Sikstu II., ki je 6. avgusta. V nji so neznane imena: sv. Evher, sv. Roman, sv. Albin, sv. Beno, sv. Vilibald, sv. Kilian, ss. Feliks in Regula, sv. Remigi, sv. Kordula, sv. Otmar itd. Res so svetniki vsi češčenja vredni, naj so bili domá kjerkoli si bodi; ko pa Francoze, Nemce, Španjole vidimo, da imajo v svojih molitvinah bukvalih in pratikah ali koledarjih zlasti svetnike svojega naroda zraven svetnikov po celem kršanstvu znanih, zakaj bi Slovenci ne poiskali svojih svetnikov, izmed katerih jih je več, ki so ljudstvu celó neznani. Namesti teh stojé v „pratiki“ imena, o katerih se ne vé, so bili li Francozi ali Španjoli ali Nemci ali kali. Našincu gré bolj k srcu, če mu poveš, da je bil ta ali uni svetnik tudi Slovenec, da je bil v Celji ali Emoni (Ljubijani), kot če mu poveš neznano ime svetnikovo in imenuješ rojstni kraj ali kraj muke kako mesto v deveti deželi, ki ga pred in potlej več ne sliši. — Pred kacimi dvanajstimi leti mi je bil gosp. X. naročil, naj napravim v tem obziru „pratiko“ bolj domačo. Mnogo sem si prizadel, da sem okolišnam „pratike“ primerno število slovenskih godov spisal. Tudi sem povedal s kakošnimi podobiciami, naj se v „pratiki“ poznamovajo. V svesti sem si, da bi bilo to vsacemu pravemu Slovencu všeč. Ko je bil pa moj spis dokončan, mi reče g. X., da bi naprava novih podobic za natisk utegnila mnogo stati. — Po kmetih imajo za mesce in njih dneve dvoj račun: kmetiškega in gospôškega. Po kmetiški se mesec začne z mlajem. Tisti mesec, ki se zadnji pred sv. Dnevom ali na sv. Dan mladí, je prosenec. Star pregovor je: „Prosenca je Bog rojen.“ Gospôski račun gré po listih pratike; na vsacih dveh stranéh je en mesec, kakor je znano. Da bi bila pratika prav po okusu slovenskega kmeta, bi morala nad vsacim mlajem zapisano imeti ime mesca, kateri se mladí. Če se to komu judovski račun zdi, nič ne dé; naši ljudje tako mesce rajtajo, pa je proč; vse judovsko pa tudi ni zavreči; 10 zapoved so imeli in imajo judje, pa so tudi za nas svete. Od